

28 AUG 2013

RIKSADVOKATEN

Justis- og beredskapsdepartementet
Plan og Administrasjonsavdelingen
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

DERES REF.:

VÅR REF.:
2013/01171-005 EFU002
531.1

DATO:
21.08.2013

HØRING - FELLES ORDNING FOR VARSLING OM KRITIKKVERDIGE FORHOLD I VIRKSOMHETENE I JUSTISSEKTOREN, JF. ARBEIDSMILJØLOVEN §§ 3-6, JF. § 2-4

Det vises til departementets høringsbrev 5. juni d.å., med høringsfrist 24. august s.å.

Departementet har bedt om innspill om hvilke virksomheter som bør omfattes av ordningen. Det er særlig stilt spørsmål om selvstendige virksomheter ”som for eksempel Riksadvokaten” bør innlemmes i varslingsordningen. En forstår dette dit hen at det ikke bare siktes til Riksadvokatembetet, men påtalemyndigheten *som sådan*, herunder også statsadvokatembetene og påtalemyndigheten i politiet.

Riksadvokaten finner innledningsvis grunn til å understreke at en herfra fullt ut støtter opp om *målsettingen* om at kritikkverdige forhold bør avdekkes og rettes opp, og at en velfungerende varslingsordning er et viktig virkemiddel i så måte. Spørsmålet om en virksomhet bør innlemmes i en sentralisert varslingsordning lik den foreslåtte, må imidlertid bero på en nærmere vurdering av om virksomheten har særtrekk som ikke harmonerer med den foreslåtte ordningens grunnstruktur.

Hva slags varslinger som skal høre under den felles varslingsenhetens ansvarsområde, vil bero på hvilken av de foreslåtte modellene man velger å gå inn for. Etter hva en kan se ligger det imidlertid fast at enheten, enten plassert internt i Justisdepartementet eller eksternt hos f.eks. et advokatkontor, skal ha ansvaret for å følge opp varslinger om ”økonomiske misligheter/korrupsjon/svikt i sikkerhetsrutiner o.l.” (s. 11). Videre legges det – etter hva en forstår også uavhengig av modell – til grunn at varslingsenheten skal ”virke sammen” med den aktuelle virksomheten som det kritikkverdige forholdet gjelder.

For så vidt gjelder påtalemyndigheten, reiser den skisserte ordningen prinsipielle betenkeligheter. Det som her forutsettes fulgt opp av varslingsenheten, vil ofte være saker hvor det foreligger en mer eller mindre sterk mistanke om at straffbare forhold er begått. I norsk rett hører slike undersøkelser under den uavhengige påtalemyndighetens ansvarsområde. For så vidt gjelder straffbare handlinger som ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått i tjenesten, skal etterforskningen da ledes av Spesialenheten for politisaker, jf. påtaleinstruksen § 34-1. Denne ordningen tar sikte på å besørge at etterforskningen er upartisk.

Det er vanskelig å få grep om hvordan ordningen med en varslingsenhet er ment å forholde seg til disse utgangspunktene, herunder særlig hva det vil si at den skal "virke sammen" med den aktuelle virksomheten. Dersom det skal skje før Spesialenheten er koblet inn, kan ordningen gi et uheldig inntrykk av at påtalemyndigheten nærmest "etterforsker seg selv", frikoblet fra de sikkerhetsforanstaltningene mot partiskhet man har tatt sikte på å knesette gjennom spesialenhetsordningen. Uansett hvordan ordningen legges opp, synes forslaget også langt på vei å forutsette at påtalemyndigheten – sammen med varslingsenheten – skal innføre en slags formalisert forundersøkelsesordning, som tidsmessig skal ligge forut for etterforskningsfasen. En slik ordning lar seg ikke lett forene med det straffeprosessuelle systemet man har i dag.

De motforestillinger som hittil er fremført, gjelder bare tilfellene der det foreligger en – mer eller mindre sterk – mistanke om straffbare forhold. Ut fra høringsnotatet synes det imidlertid å være disse tilfellene – som vel normalt vil være de mest graverende – som departementet primært ser for seg at varslingsordningen skal omfatte, ettersom det er disse forhold som i det mer begrensede forslag B fortsatt skal høre under varslingsenhetens myndighetsområde.

Riksadvokaten kan heller ikke se at det er noe påtrengende behov for en slik ordning i de tilfellene som ikke rammes av de ovennevnte motforestillingene. En vil i denne sammenheng fremheve at en reviderte rutinen for varsling av kritikkverdige forhold i den høyere påtalemyndigheten så sent som i 2011. Retningslinjene gir føringer om mulighet for varsling via flere kanaler; til leder, tillitsvalgt eller verneombud internt eller eksternt til Arbeidstilsyner, Riksrevisjonen, Justisdepartementet, Politiet, Økokrim, Spesialenhet for politisaker eller til allmennheten via media. Det bør også erindres at påtalemyndighetens virke er underlagt en særlig høy grad av innsyn, kontradiksjon og overprøving. Det foreligger en omfattende adgang til å påklage vedtak til overordnet påtalemyndighet, og positive påtalevedtak som bringes inn for retten vil alltid bli gjenstand for uavhengig vurdering.

Riksadvokaten er ut fra det ovenstående av den oppfatning at påtalemyndigheten ikke bør inkluderes i den felles varslingsordningen. Dersom departementet likevel velger å gå inn for en slik løsning, må varslingsenhetens påtenkte oppgaver og arbeidsmåte – herunder ansvarsforholdet mellom enheten og påtalemyndigheten – utpensles langt grundigere enn det som er tilfellet i høringsnotatet. En må i så fall også gå inn i de vanskelige spørsmålene som er skissert ovenfor om ordningens forhold til det straffeprosessuelle system.

I 2012 mottok riksadvokaten én varsling om kritikkverdige forhold. I 2013 er det ikke mottatt noen slike varslinger.

Knut Erik Sæther
fung.

for
Thomas Frøberg
kst. statsadvokat